

Jogtudományi Közlöny.

Megjelenik hetenkint egyszer, minden hétfőn délután. — Előfizetési díj egész évre 8 ft., félévre 4 ft., negyedévre 2 ft. — Előfizetheti helyben a lapkiadó, s vidéken a cs. kir. postahivataloknál. — Szerkesztői iroda Pest, hatvani utca 1. sz. a. Kiadó-hivatal Pest, egyetem-utca 4. sz. a. — A kéziratok, bérmentve, a szerkesztőhöz, az előfizetések és reklamatiók a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Tartalom: A polgári törvénykezés elvei. (Folytatás.) Csatskó Imrétől. — Az állam kötelessége a művészet iránt. (Vége.) Greguss Ágosttól. — A Magna Charta. (Folytatás.) Dr. Hegedüs Candidtól. — Tárgyalási terem. 13. Fenyítő ítéletek a „Jogtudományi Közlöny” 14. számában ismertetett bűnügyben. (Vége.) — Jogirodalom. 9. Carey Henrik és nemzetgazdasági tana. (Adler Károly után.) — Jog- és államtudományi könyvészet.

A polgári törvénykezés elvei.

(Folytatás.)

(Csatskó Imrétől.)

23. Az állami főhatalomnak, a jogok biztosítására vonatkozó *cselekvősége* a szerint, a mint a jogok biztonságát veszélyeztető, eddig említett akadályok különfélek, több ágakra oszlik.

24. Említettük, hogy jogunk megtámadása eredhet *téves nézetből*, mely szerint másnak jogát jóhiszeműleg kétségbe vonjuk, és ez okból annak használatát akadályozzuk. Megérintettük egyszersemind az okokat, melyekből a jogok körüli téves nézetek származhatnak (11-ik, 12-ik pt.). Az állami főhatalom cselekvőségének egy ága tehát arra irányzott legyen, hogy az eredeti (természeti) jogokból *származtatható jogokat* meghatározza; a jogok tárgyai megszerzésének módjait szabályozza; különösen az *elfoglalást*, a *szerveződéseket* és a *végrendeleteket*, azoknak tárgyára, kellékeire, az elfoglalandó tárgyak megjelölésére, a szerveződéseknél szükségelt kölcsönös egyetértésnek mikénti nyilatkozatára, lehetséges feltételeire, kötelező erejére nézve, minden lehetséges kétséget megelőzni igyekezvén, határozottan körül-

írja, s az által a jogok szerzethetése és jogos birtoklása körüli kétségeket elhárítsa; a minden óvatossággal is kötött szerveződéseknek szükségelt *értelmezésénél* követendő szabályokat meghatározza; a foglalás és szerveződések által keletkezett jogviszonyokból származható kölcsönös *jogokat* és *jogkötelezettségeket* pontosan kimondja, kijelölje. Ez eljárás által meg lesznek egyszersemind szabva *ama feltételek* is, melyeknek jelenléte bizonyos jogokat és jogkötelezettségeket alapít meg olyképen, hogy a kiknél az ily feltételek jelen vannak, azoknak az ama feltételeknek megfelelő jogok és jogkötelezettségek is tulajdonítandók. (*Polgári magánanyagi törvényhozás.**)

25. Minthogy azonban a jogok szerzethetése körül számtalan és egymástól *különböző árnyalatu esetek* lehetségesek, melyeket előlegesen elsorolni törvényhozásnak még nem sikerült; más részről pedig a törvények fogalmazása és szervezete körül a legjobb igyekezet mellett is támadhatnak *hiá-*

*) Schuster i. m. 2-ik lap.

nyok, mik különböző felfogásra s értelmezésre adnak okot: ugyanazért az embereknek rossz szándékuktól elvonva is megtörténhetik, hogy a törvények hiányos volta, vagy pedig a jogokat és jogkötelezettségeket alapító szerzési módoknak, a törvényekkel mindenbeni megegyezésének hiánya miatt, a létező jogok és jogkötelezettségek iránt kétségek támadjanak, mik a *peres eljárásra* anyagot szolgáltatni fognak.

26. A kölcsönös jogok és jogkötelezettségek iránt téves nézetből támadt kétségeknek a peres felek közötti joghatályos eldöntését, elvonva az állami főhatalomtól, mint fentebb előadtuk (15—17. pt.), nem lehet reményleni részint azért, mert nincsen a peres feleket kötelezőleg meghatározva az, hogy miféle *bizonyítékokat* lehet használni a kétségbe vont jognak igazolására, s e végre mily mérvű bizonyítékokat kell elegendőknek tekinteni; részint azért, mert nincsen a peres felek között *biróság*, mely a vitás kérdést a mellette és ellene felhozott bizonyítékokkal együtt fontolóra vevén, kötelezőleg kimondhassa, hogy a kétségbe vont jog vagy inkább jogtárgy kinek tulajdona; részint azért, mert a peres ügy iránti *eljárás* sem az illető feleket, sem a bírót tekintve, nincsen meghatározva, s ennél fogva az ügynek jogos eldöntése iránt nincsen biztosíték adva. *)

27. Ezek szerint az állami főhatalom cselekvőségének egy ága kiterjeszkedik a) a *bizonyítási eljárásnak* körülírására vagyis annak meghatározására, hogy miféle bizonyítékok, mikép használhatók, azoknak minő bizonyító erő tulajdonítandó, és mily mérvben kell a bizonyítékoknak jelen lenni, hogy azok döntő erővel bírjanak; b) a *biróságok szervezetére*, meghatározván azoknak hatalmukat, illetőségüket a területre,

*) *Virozsil* i. m. 90., 95. §§.

a perlekedő személyekre, és a peres tárgyakra nézve; és mindenkit arra kötelezvé, hogy a törvényes bíróság által hozott ítéletnek magát alávesse; c) a *perbeli eljárásra* (perrendtartásra), miszerint meghatározza a módot, mely szerint köteleztessenek a *perlekedő felek* a köztök támadt peres kérdést s az ennek tisztába hozatalára szolgáltató bizonyítékokat a bíróságnak tudomására juttatni, valamint a módot is, mely szerint a *biróság* köteleztetik a peres ügy tárgyalásánál s eldöntésénél eljárni, hogy ekkép a bíróság a peres kérdéstről magának kellő tudomást szereztvén, a kivánt jogosságot az érvényes törvények szerint vizsgálván, valjon melyik peres félnek részén vannak jelen a jog birtokára megkivántató törvényes feltételek, részrehajlatlanul kiszolgáltassa. (*Polgári magán alaki törvényhozás.*)

28. Miután az államban létezőknek az állam és az állami *főhatalom irányában* is, jogai és jogkötelezettségei vannak: minden ez iránti lehetséges kétségnek elhárítása végett szükséges, hogy a törvényhozás eme jogokat és jogkötelezettségeket is pontosan meghatározza, valamint az eljárást illetőleg is előlegesen intézkedjék, — különösen kijelölje: a) a bírói hatóságot, mely az említett jogok és jogkötelezettségek iránt támadható vitás kérdéseket elintézni, és b) az eljárási és bizonyítási módot, mely szerint az illető felek és a bíróság eljárni kötelesek lennek. (Ez az előbb említettekkel a *polgári törvényhozás tárgya.*)

29. A tapasztalás tanúsága szerint oly törvényhozás mellett is, mely különösen a szerződések, végrendeletek körül a legkimerítőbben igyekezett eljárni, megtörténhetik, hogy a szerzett jogok és jogkötelezettségek iránt kétségek, s ezek miatt perek támadjanak;

részint azért, mert az érdektelt felek *kellő törvénytudományjal* nem bírnak, s ennél fogva nem is tudják, valjon a köztök megállapítandó jogügylet körül leginkább mire vigyázzanak; részint azért, mert lehetséges, hogy az illetők *írásbani járatlanságuk* miatt, szándékukat világosan és határozottan írásba foglalni nem képesek. Ennél fogva a támadható pereknek lehetőleg meggátolása, s így a jogbiztonságnak megszilárdítása tekintetéből *célszerűleg* cselekszik az állami főhatalom, ha úgy rendelkezhetik miszerint a szerződések *nyilvános hatóság*, vagy oly személyek előtt köttessenek, kik a törvényt, és tehát a szerződések megkötésénél megkivántató, mind bel, mind külkelléket ismerik, világos, határozott fogalmazási képességgel bírnak, s ennél fogva alkalmasak arra, hogy az általuk fogalmazandó szerződések a szerződő felek akaratának hű tolmácsai legyenek, és a törvény ez iránti rendelkezésnek megfelelően, peres kérdésre alkalmat szolgáltató minden kétséget eltávolítsanak. A mi itt a szerződések-ről mondatott, az a végrendeletekre is alkalmazható. (*Közjegyzőség, hiteles helyek, hatóságok előtt létrehozandó szerződések, végrendeletek.*) Perenkívüli eljárás.*)

30. Fent (18—20-ik pt.) előadtuk, hogy a gonosz szándékbóli jogsérelmeknek akadályozására a magánosok az állami főhatalom közreműködése nélkül *elégtelenek*, s e részben is csak *ez államban remélhetni* az emberileg lehetséges legnagyobb jogbiztonságot; mert hogy az állami főhatalom által minden jogsérelmek megakadályoztassanak, vagy a már okozott jogsérelmek teljesen megszüntessenek, hiu ohajtás;

*) *Linde*: Lehrbuch des deutschen gemeinen Civilprocesses. 7-te Aufl. Bonn, 1850. 67-ik §. *Gross* i. m. 386. §.

mert ámbár az állami főhatalomnak *számos eszközei és módjai* vannak a jogsérelmeket megelőzni és akadályozni, az okozott jogsérelmeket pedig megszüntetni, de még sincs elegendő tehetsége azt, minden előforduló egyes eseteknél eszközölni. *Például*: a pusztában megtámadottat védelmezni, a meggyilkoltnak életét visszaadni, s egyéb pótolhatlan károkat megszüntetni.

31. Tagadhatlan mégis mindemellett, az állami főhatalomnak joga s egyszersmind kötelezettsége is, a jogok biztosítása végett mindazon eszközöket és módokat a lehetőségig alkalmazni, melyek a gonoszságbóli jogsérelmeknek *megelőzésére*, vagy tetteges *akadályozására*, és a már végbevitt jogsérelmeknek *megszüntetésére* alkalmasok és szükségesek. E tekintetből is, az állami főhatalomnak cselekvősége *több ágakra* oszlik, a mint az a jogsérelmeknek létrehozatala előtt vagy után működik, — azokat megelőzni, akadályozni, vagy azoknak káros hatásait megelőzni igyekezvén.

32. Az állami főhatalomnak működésénél is követni kell *ama szabályt*, miszerint mindenekelőtt a kitűzött jogos célznak létesíthetése végett az enyhébb eszközök alkalmaztassanak, a szigorubbak és kényszerítők pedig csak akkor, midőn *az enyhébbek* és nem kényszerítők *nem elegendők*. Minél fogva az állami főhatalom a gonoszságbóli jogsérelmeket megelőzni szándékozván, célszerűen cselekszik, ha *kellő intézkedések* által oda törekszik, miszerint a gonosz szándéku emberektől *mind az eltávolíttassék*, mi a jogsérelmeknek elkövetésére okot és alkalmat nyújthatna. Ide tartozik *például*: az egyesületekrei felügyelet, a csoportosulás akadályozása, a fegyverbirtoklás, a csavargók s korcsmák körüli intézkedés

stb. — Ez a megelőző-jogszolgáltatás (Praeventiv-Justiz) tárgya.*)

33. Miután azonban ott is, hol a jogsérelmeknek megakadályozására alkalmas enyhébb eszközök körüli szükség intézkedés megtörtént, találkoznak olyak, kik másoknak jogait *gonoszul megtámadni* hajlandók: ezeknek fékezhetése tekintetéből jogosan és czélszerűen cselekszik az állami főhatalom, ha a *jogsérelmeket* törvényben *elbsorolja*, s azoknak elkövetői ellen előlegesen *büntetést* hirdet; mert ez által elejét veszi, a jogsértők részéről használhatandó, ama *kifogásnak*, miszerint ők, a jogsérelemről ismerettel nem bírván, jóhiszeműleg cselekedtek; és egyszersmind eszközölheti, hogy a jogsérelemre hajlandók ama *tudat által*, miszerint gonosztettőket büntetés fogja követni, a büntett elkövetésétől óvakodjanak. Ez a *büntető anyagi törvényhozás* teendője.

34. Ha mindezen enyhébb intézkedések daczára mégis valami *büntett követetik el*, akkor az állami főhatalomnak joga s egyszersmind kötelessége is, a kihirdetett büntető törvénynek *érvényt* szerezni az által, hogy a bűnös érdeme s a létező büntető törvények szerint bűnhődjék; mert ezt eszközölni

*) *Mohl*: System der Praeventiv-Justiz, oder Rechtspolizei. 2-te Aufl. Tübingen, 1845. 13., 16-ik lap. — *Mohl*: Encyklopaedie der Staatswissenschaften. Tübingen, 1859. 210., 264-ik lap.

elmulasztván, méltán attól lehet félni, hogy a ki bűnözött, *új büntettek*re vetemedjék, nemcsak, hanem az eddig büntelenek is, a rossz példa és a büntelenség által ingerelve büntetteket kövessenek el, s így a jogbiztonság lehetlenné váljék.

35. De mert a jogosság egyszersmind azt is követeli, hogy a büntett elkövetése miatt gyanuba esett egyén, magát a natalán alaptalan gyanu ellen *védelmeszesse* és büntelenségét igazolhassa: szükséges az államban úgy intézkedni, miszerint minden bűnös érdeme szerint bűnhődjék ugyan, de a gyanuba vett egyének elegendő *alkalom adassék*, büntelenségét bebizonyítani, s az ellene felmerült alaptalan gyanut magától elhárítván, a természetől mindenkit megillető *jó hírnévhez* jogát épségben fentartani. Ez a *büntető törvénykezés* és különösen a büntető *perrendtartás* tárgya.

36. Végre az észnélküli lények részéről támadható jogakadályokat (21. pt.) mellőzni, és e részben is, az egyes ügy, mint szövetkezett magánosoknál mutatkozott tehetséghiányt sikeresen pótolni, az állami főhatalom cselekvőségének egyik ága, és különösen a *közrendészetnek* teendője (Polize:) *).

*) *Gross*: i. m. 385. s köv. §§ — *Virozil*: i. m. 143-ik-ik köv. §§. — *Pauler*: jog- és államtudományok encyclop. Pesten, 1851. 236-ik, 237-ik §§.

(Folytatása következik.)

Az állam kötelessége a művészet iránt.

(Vége.)

(Greguss Ágosttól.)

Hogy a művészet virágozzék, két-tőre van szüksége: nemzeti szellemre és közsegélyre. Azért a művészet gazdag és hazafias korszakokban virágzik.

A művészet kifejtésére tehát a hazahaladásának előmozdítása és a nemzet értelmiségének élesztése fő kellék. Olyan kormány, mely az eszmék sza-